

ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-дискусійної платформи

ВИКЛИКИ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

16 листопада 2023 року

м. КРОПИВНИЦЬКИЙ

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ФАКУЛЬТЕТУ № 1**

ВИКЛИКИ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-дискусійної платформи,
яка приурочена до Міжнародного дня толерантності**

16 листопада 2023 року

Кропивницький – 2023

УДК 342.7:342.78(477)(082)

В 43

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Донецького державного університету внутрішніх справ, протокол № 6 від 28.11.2023 року

Редакційна колегія:

Голова:

Анжела Гельбак – т.в.о. завідувачки кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка психологічних наук;

Заступниця голови:

Тетяна Кононенко – професорка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка філософських наук, професорка;

Членкині редакційної колегії:

Тетяна Огаренко – доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка філологічних наук, доцентка;

Оксана Черноус – доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка філологічних наук, доцентка.

Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії : матеріали Всеукраїнської науково-дискусійної платформи, яка приурочена до Міжнародного дня толерантності, м. Кропивницький, 16 листопада 2023 року. Кропивницький : ДонДУВС, 2023. 239 с.

Збірник містить тези доповідей Всеукраїнської науково-дискусійної платформи «Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії», що відбулася 16 листопада 2023 року на базі Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький). Матеріали доповідей подаються в авторській редакції, відповідальність за дотримання норм академічної доброчесності несуть автори доповідей.

УДК 342.7:342.78(477)(082)

© ДонДУВС, 2023

© автори тез доповідей, 2023

Титаренко Д. Нормативно-правове регулювання співпраці Радянського Союзу та Німеччини щодо переслідування нацистських злочинців	52
Титаренко О. Воєнний досвід населення Донбасу (2014 – 2023 рр.): можливості та перспективи вивчення в контексті потенційної реінтеграції	56
Тукаленко І. Політика гендерної рівності як індикатор (де)демократизації політичного режиму: на прикладі політико-правових рішень державної влади України та росії	59
Туренко О. Аберация толерантності в сучасних дисциплінарних технологіях влади	63
Федоровська Н. Проблема домашнього насильства в Україні під час введення воєнного стану	67
Федулова В. Захист від дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності у сфері праці	71
Цумарева Н. Формування нульової толерантності до гендерно зумовленого насильства у здобувачів вищої освіти	74
Чорноус О. Толерантність до вибору особового імені	78
Shamkyi N. Safety as a principle of the national police of Ukraine	80
Шаповалова А. Погляд на російську воєнну агресію через призму міжнародного гуманітарного права	82
Шульга Д. Поняття асертивності в науковій літературі	84
Яремко Р. Особливості професійної діяльності психологів ДСНС України в умовах воєнного стану	87

ПЛАТФОРМА 2. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ. ПРОПАГАНДА ТА ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ	91
Авраменко А. Перфекціонізм як психологічний феномен	91
Balanenko A. Mental health during the war	94
Ботнаренко І. Деякі особливості надання першої психологічної допомоги в умовах війни	95
Власенко С., Мартенко О. До проблеми психологічної сутності та специфіки інформаційної війни	99
Волобуєв М. Негативний вплив пропаганди та дезінформації як інструментів воєнної агресії на формування стереотипів	103
Гельбак А. Актуальні аспекти дослідження толерантності до невизначеності в умовах воєнного часу	105
Жизномірска О., Черній О. Психічне здоров'я як важлива складова життєстійкості особистості в умовах війни	108
Кириленко А. Вплив дезінформації на суспільство	112

Клименко В. Пропаганда як інструмент воєнної агресії: доктрина Примакова	113
Митрофаненко Ю. Спростування історичних фейків засобами критичного мислення як засіб боротьби з елементами російської пропаганди	114
Мітченко К., Макаренко В. Психологічний аспект дій колабораціоністів у контексті співпраці з окупаційною владою	119
Молчанова О. Стресостійкість як актуальна проблема емоційної сфери особистості	121
Мухіна Г. Комунікативна толерантність як психологічна проблема	124
Петраш О. Прояви травмівного досвіду в поведінці людини, яка опинилася в кризовій ситуації	126
Потапов С. Резилієнтність медиків як психологічна проблема	128
Радул С. Методи саморегуляції психологічного стану авіаційних фахівців в екстремальних умовах	129
Руденко Л., Литвин А. До питання збереження психічного здоров'я особистості в умовах війни	132
Sendik I. The role of misinformation in increasing intolerance and hostility	135
Сняткова Т., Сема В. Шляхи збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу під час війни	138
Федчук О. Загальна характеристика методів та методик дослідження впливу особистісної безпеки на актуалізацію емоційних ресурсів	141
Chernionkov Y. Does the European union fight propaganda and disinformation in light of war in Ukraine?	146
Яремко Р., Милик І. Психічне здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах війни	148
Яцишина А. Соціальна адаптація військовослужбовців в умовах бойової діяльності	151
ПЛАТФОРМА 3. ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РЕАЛІЇ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	153
Аніщенко В. Гуманітаризація процесу формування професійної компетентності фахівця-правоохоронця	153
Vasiutynska Y. Peculiarities of conducting online classes during martial law	155
Довгополова Г., Василенко В. Гендерний підхід у викладанні лінгвістичних дисциплін у вищій школі	157
Жосан О. Інклюзивна освіта: труднощі впровадження	160

На підставі аналізу наукової літератури можна стверджувати, що більшість авторів в унісон твердять, що асертивністю є щось середнє між пасивною та агресивною поведінкою. Важливими характеристиками цього феномену вважають самоповагу, самооцінку, ініціативність, наполегливість, відповідальність. Особи з асертивністю більш захищені від емоційних проблем, майже не скаржаться на тривожність, що обумовлена різними ситуаціями, менше піддаються страхам, на протипагу особам з низькою асертивністю.

Список використаних джерел:

1. Завацька Н. Є. Психологічні умови формування адаптивних можливостей студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю : монографія / Н. Є. Завацька, Ю. В. Сербін, Ю. О. Бохонкова. Сєвєродонецьк, 2017. 175 с.
2. Ковальчук З. Я. Особистісна рефлексія в умовах постійних соціальних змін. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 4. С. 177–183.
3. Саннікова О. П., Непочатова О. Ю. Асертивність як психологічна характеристика особистості. *Актуальні проблеми сучасної психології* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів, Одеса, 26 квітня 2012 року. С. 269–272.
4. Семиченко В. А. Психологія особистості. Київ, 2001. 427 с.

Роман ЯРЕМКО

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ ДСНС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Психологічна служба Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України) функціонує в нашій державі з 2005 року. За цей період психологи ДСНС України здійснили безліч виїздів на різноманітні надзвичайні ситуації, адже до повномасштабної військової агресії росії психологічна служба ДСНС України була єдиною з сектору безпеки людини, яка надавала екстрену психологічну допомогу населенню. Зі збільшенням навантаження в умовах воєнного стану в рамках взаємодії для надання екстреної психологічної допомоги населенню після ракетних ударів до діяльності психологічної служби залучаються психологи Національної поліції України (наказ МВС від 19.07.2023 р. № 594) [2].

Від так, з початком війни в Україні психологи ДСНС надали допомогу більше 228 тисяч осіб, серед яких близько 43 тисяч дітей та понад 9 тисяч маломобільних осіб. Про це на брифінгу в Military Media Center повідомив керівник психологічної служби ДСНС України Анатолій Сичевський. За його

словами, з початку ведення активних бойових дій психологи ДСНС більше 600 разів залучались до надання екстреної психологічної допомоги постраждалим по всій території України. Крім того, психологи Кіровоградської та Хмельницької областей зустрічають на вокзалах людей, які прибувають евакуаційними рейсами з районів ведення бойових дій. За цей час психологічну допомогу отримали більше 16 тисяч евакуйованих осіб. Діяльність психолога ДСНС змінилась. Виконуючи свої службові обов'язки в осередку надзвичайної ситуації чи при евакуації населення з окупованої території, психологам доводиться працювати під обстрілами та можливістю потрапити в полон.

Спеціалісти служби психологічного супроводу здійснюють комплекс заходів, спрямованих на психологічну адаптацію громадян України, які були переміщені з тимчасово окупованих територій і районів активних бойових дій. Робота психолога в ДСНС України в осередку НС відрізняється від звичайної роботи цивільного психолога, який зазвичай надає психологічну підтримку населенню у мирний час. На відміну від цивільних психологів, психологам в ДСНС доводиться працювати практично на відкритій місцевості, в польових умовах, буквально біля місця подій або в осередку надзвичайної ситуації, разом із фахівцями, які ведуть аварійно-рятувальні та інші невідкладні заходи для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або ракетних ударів. У таких обставинах не завжди існує можливість комфортного розташування постраждалих та забезпечення їх конфіденційності, оскільки вони можуть перебувати під постійним наглядом інших людей, включаючи представників ЗМІ [1].

Велика кількість інцидентів, що супроводжуються одномоментною загибеллю чи пораненням численних людей, руйнуваннями об'єктів військової та цивільної інфраструктури, а також частковим або повним знищенням будівель та іншого майна, негативно впливає на ментальне здоров'я населення. Ми можемо зазначити значну кількість таких прикладів. Це ракетні обстріли по Яворівському полігону у Львівській області. 13 березня 2022 року загинуло понад 50 військовослужбовців, ще майже 150 військових отримали поранення. Внаслідок обстрілів міста Львів став жертвою знищення Львівський державний авіаційно-ремонтний завод, зазнали пошкодження Львівський бронетанковий завод і нафтобаза в березні 2022 року. Однак найчастіше атаки призводять до ураження цивільних об'єктів. Наприклад, у квітні 2022 року ракета влучила в станцію технічного огляду автомобілів, що призвело до загибелі 7 людей. Восени 2022 року стали поширеними атаки на енергетичну інфраструктуру, що призвело до перебоїв усіх комунікацій. У березні 2023 року ракета вразила житлову зону в селі Велика Вільшаниця, що призвело до загибелі 5 людей. У червні 2023 року місто стало мішенню для дронів, а 6 липня сталася найбільша атака на цивільну інфраструктуру міста Львова, унаслідок попадання трьох ракет

загинуло 10 людей і було пошкоджено понад десяток будинків цивільної інфраструктури. У серпні та вересні 2023 року сталося ще дві атаки на місцевість Сигнівка: 15 серпня обломки ракет викликали пожежу в житлових будинках, а 19 вересня камікадзе-дрони впали на складські приміщення, при цьому загинула одна людина. Загалом внаслідок обстрілів Львівщини та Львова під час російського вторгнення загинуло 23 мирних жителів, а 106 отримали поранення.

Психолог, який працює у системі ДСНС, співпрацює з постраждалими, спрямовуючи свою увагу на їхні поточні емоційні стани, страждання, біль і переживання, які виникають внаслідок конкретних ситуацій та подій.

Ще однією важливою особливістю роботи психологів ДСНС є те, що психологи ДСНС не чекають, коли постраждалий самостійно звернеться за допомогою. Вони виступають ініціаторами надання психологічної підтримки, самостійно визначають, хто у даний момент найбільше потребує їх допомоги. Психологам ДСНС доводиться виявляти та розуміти проблеми, які потребують вирішення, та приймати необхідні кроки для їх усунення або зменшення впливу.

З огляду на теоретичні підстави та практичний досвід психологів ДСНС, можна зазначити, що своєчасна надана психологічна допомога людині, яка опинилася в надзвичайній ситуації або пережила психічну травму через кризову подію, може значно знизити рівень психологічної травматизації порівняно з тими, хто залишається без підтримки та самостійно переживає події.

Якщо розглядати роботу психологів ДСНС у процесі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, то важливо відзначити, що на сьогоднішній день існує відсутність єдиного та чіткого стандартного алгоритму для їхніх дій. Спеціалісти психологічної служби ДСНС України виконують різноманітні завдання, включаючи:

- організаційну діяльність, спрямовану на планування та координацію дій у рамках ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- надання психологічної допомоги безпосередньо постраждалим та їх родичам у процесі кризових ситуацій;
- забезпечення психологічної підтримки постраждалим після завершення аварійно-рятувальних операцій та інших невідкладних заходів у зоні катастрофи чи обстрілу, включаючи підтримку під час поховання загиблих [4].

Зазначена діяльність визначається конкретними обставинами та потребами, і психологи ДСНС пристосовують свої дії до конкретної ситуації.

В основні характеристики професійної діяльності психологів варто включити наступні: ситуації, коли завдання неоднозначні; надходження недостовірної або відсутня інформація під час виконання обов'язків; інтенсивний робочий темп, обмежений часовими рамками; постійне

психологічне напруження через негативні погодні умови, несприятливе санітарно-гігієнічне середовище, відсутність адекватних робочих і відпочинкових умов; можливість впливу на здоров'я; експозиція негативних життєвих аспектів, таких як зіткнення з трупами та людськими тілами, зруйновані споруди, літаки та інша техніка.

Умови, в яких психологам доводиться щоденно працювати, мають сильний психологічно травмуючий характер. Все це ще раз підтверджує складність і необхідність адекватної реакції на події в професійній діяльності психологів ДСНС України. Це вимагає наявності специфічних знань і постійного вдосконалення професійно-важливих якостей психологів ДСНС.

Список використаних джерел:

1. Коваль М. С., Коваль І. С. Відмінність роботи капелана й психолога в зоні проведення ООС. *Особистість в екстремальних умовах* : зб. тез ІХ наук.-практ. конф.; Львів, ЛДУБЖД, 17.05.2019 р. С. 110–112.

2. Про затвердження Порядку взаємодії психологів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Національної поліції України під час дії воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях з питань надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій : Наказ МВС від 19.07.2023 р. № 594.

3. Сергієнко О. О., Перелигіна Л. А., Боснюк В. Ф., Михлюк Е. І., Попов В. М., Куфлієвський А. С. Психопрофілактика та психокорекція професійного відчуження у працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Харків, 2021. 133 с.

4. Vavryniw O. Rescuers empathy empirical study as professionally important quality of the helping professions representatives. *The European Journal of Education and Applied Psychology, Premier Publishing s.r.o. Vienna*. 2019. № 3. P. 3–6.